

2- Niçin bir hadisi İmam Buharî sahih kabul etmezken, İmam Müslim sahih kabul ediyor?

Bu başlıkta şu sorunun cevabını vereceğiz:

— Bir hadis imamı bir hadisi sahih kabul ederken, başka bir hadis imam niçin o hadisi sahih kabul etmemiş?

Bu sorunun cevabı için ravilerin tabakalarını bilmeliyiz. Hadis ravileri şu beş tabakadan birinde yer alır:

Birinci tabakada bulunan hadis ravileri: Bunlar bir ravide aranan bütün sıhhat şartlarına -yani bir önceki derste anlattığımız 12 şarta- tam ve eksiksiz olarak sahip olan ravilerdir. Yine bunlar hadis aldıkları zatı uzun müddet görmüş ve aralarında tam bir tanışma hasıl olmuştur. Bu tabakada olan raviler sıhhatçe en üstün ravilerdir. Bu tabaka İmam Buharî'nin hadis aldığı tabakadır.

İkinci tabakada bulunan hadis ravileri: Bunlar birinci tabakadaki raviler gibi, bir ravide aranan bütün sıhhat şartlarına sahiptirler. Ancak bunlar hadis aldıkları zatla beraberliği az olan kimselerdir. İmam Buharî bu tabakanın hadislerini sahih kabul etmezken, İmam Müslim bu tabakanın hadislerini sahih kabul eder. İmam Müslim için, ravi ile hocası arasındaki kısa bir beraberlik yeterlidir. Hâlbuki İmam Buharî bu beraberliğin uzun bir müddet olmasını şart koşmuştur.

Bu izahla şu mesele anlaşılmış oldu:

— Niçin bir hadisi İmam Buharî sahih kabul etmezken, İmam Müslim sahih kabul ediyor?

Bunun sebebi, imamların ravide aradıkları şartların farklı olmasıdır. İmam Buharî, ravinin hadis aldığı zatın yanında uzun zaman yaşamasını şart koşarken, İmam Müslim kısa bir beraberliği yeterli görmektedir. Dolayısıyla aynı hadisi İmam Buharî sahih kabul etmezken, İmam Müslim sahih kabul etmektedir. Demek, ihtilafın sebebi, âlimlere göre hadisin sahih olabilmesi için gereken şartlardaki farklılıktır.

Üçüncü tabakada bulunan hadis ravileri: Bunlar hadis aldıkları zat ile uzun zaman beraber olan, ancak adalet ve ezber yönlerinde bir kusur ve bir eksiklik bulunan ravilerdir. Bunlar kabul ve ret ortasındadırlar. Bazıları bu ravileri kabul ederken bazıları reddetmiştir. Ebû Dâvûd ve İmam Nesâî bu vasıftaki ravilerin nakillerini sahih kabul eder.

Yine aynı meseleye vurgu yapalım:

— Niçin bir hadise İmam Buharî sahih değil derken, Ebû Dâvûd ve İmam Nesâî sahihtir diyor?

Çünkü hadiste aradıkları şartlar farklı. İmam Buharî ravide adalet ve ezber yönünde hiçbir kusuru kabul etmiyor. Hâlbuki Ebû Dâvûd ve İmam Nesâî, hadis aldığı zatla uzun süre yaşayan ravilerdeki adalet ve ezber yönündeki bir kusuru kabul ediyor ve onların hadislerine sahih diyor. Demek, ihtilafın sebebi, hadisi sahih kabul etmedeki usul farkından geliyor.

Dördüncü tabakada bulunan hadis ravileri: Bunlar hem hadis aldıkları zatla aralarında tanışıklık olmayan hem de adalet ve ezber yönlerinde bir kusur olan ravilerdir. Bu tabaka İmam Tirmizî'nin tabakasıdır. İmam Tirmizî bu çeşit hadisleri bazı şartlarla kitabına almıştır. Diğer hadis âlimleri ise bu tabakanın hadisini kabul etmemiştir.

Beşinci tabakada bulunan hadis ravileri: Bu tabaka zayıf ve meçhul ravilerin dâhil olduğu grubu teşkil eder. İmam Buharî ve İmam Müslim'in şartlarıyla amel edenlere göre, bunlardan hadis almak caiz değildir. Ebû Dâvûd ve ondan sonra gelenlere göre ise fıkhi meseleleri kuvvetlendirmek için bu tabakaya mensup kişilerden hadis almak caizdir.

Sözün özü: Bir hadisin sahih olup olmadığı hususundaki ihtilaf âlimlerin ravide aradığı şartların farklılığından ileri geliyor. İmam Buharî, ravinin hadis aldığı zatın yanında uzun bir zaman yaşamasını şart koşarken, İmam Müslim kısa bir beraberliği yeterli görüyor.

Yine İmam Buharî ve İmam Müslim'e göre, ravinin adalet ve ezberinde hiçbir kusur olmaması gerekirken, Ebû Dâvûd ve İmam Nesâî'ye göre, hadis naklettiği zatla uzun süre yaşayan ravilerdeki kusur sorun teşkil etmiyor. İşte bu gibi sebeplerden dolayı da bir âlim bir hadise "Sahihtir." derken, diğeri sahih kabul etmiyor.

Bu izahtan şu da anlaşıldı ki: İmam Buharî Hazretleri bir hadise "Sahih değildir." dediğinde, biz bu sözden o hadisin uydurma olduğunu anlamıyoruz. Sadece hadisin İmam Buharî'ye göre sahihlik şartlarına haiz olmadığını anlıyoruz. Yani İmam Buharî'nin sahih kabul etmediği bir hadis elbette sahih olabilir.

Herhâlde mesela anlaşılmıştır. Dersimizi burada noktalayalım.